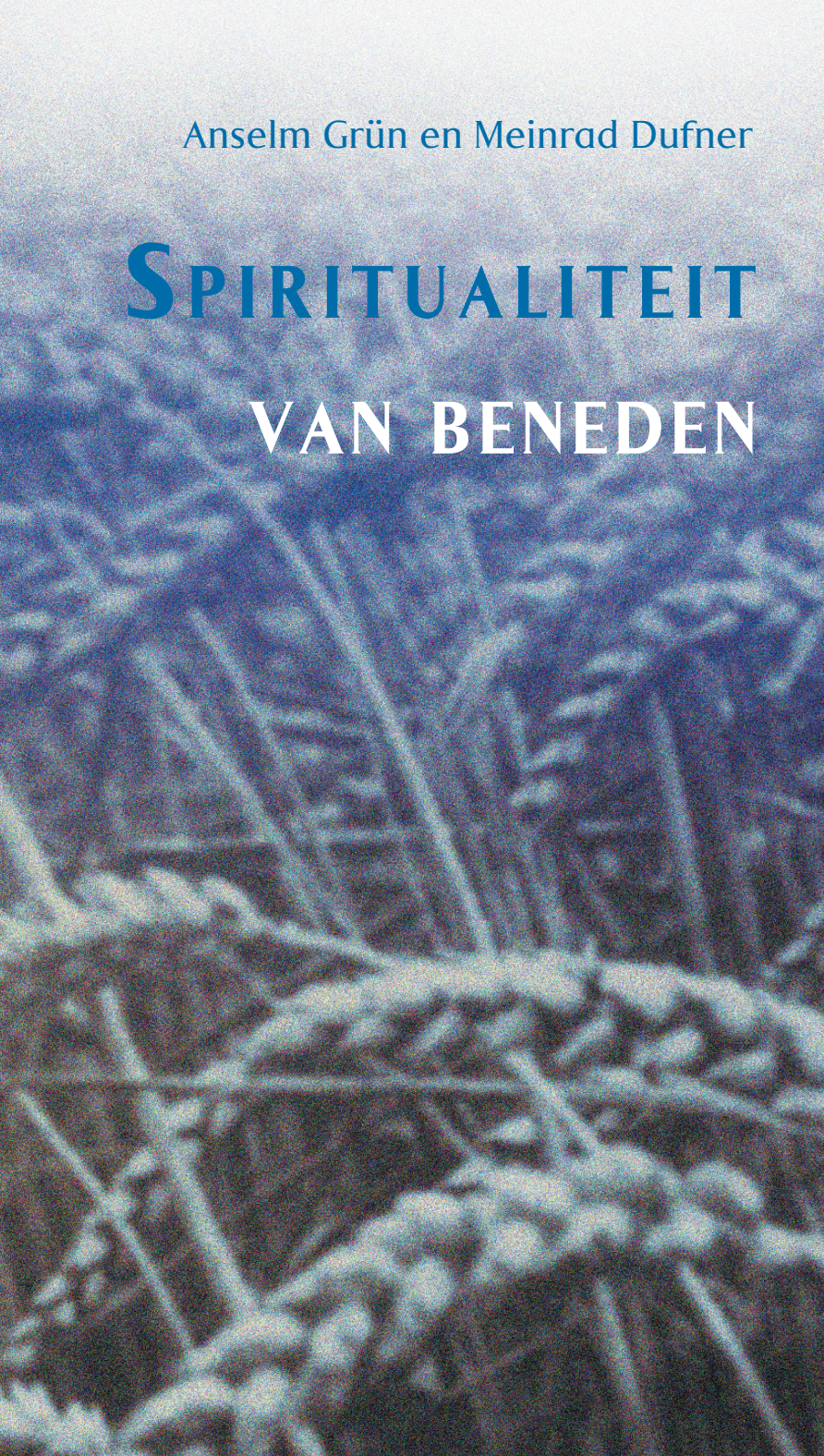

Anselm Grün en Meinrad Dufner

SPIRITUALITEIT

VAN BENEDEN

Anselm Grün OSB / Meinrad Dufner OSB

SPIRITUALITEIT VAN BENEDEN

Elfde druk

Uitgeverij
Ten Have

INHOUD

Inleiding 7

1. Spiritualiteit van boven 11

2. Het fundament voor een *spiritualiteit van beneden* 15

3. Ontwikkeling van een *spiritualiteit van beneden* 50

4. Deemoed en humor als grondkenmerk van het christelijk bestaan 86

Besluit 93

Hoofdstuk 1 SPIRITUALITEIT VAN BOVEN

Het gaat er niet om de *spiritualiteit van beneden* vierkant tegenover die *van boven* te plaatsen. Eenzijdigheid levert nooit wat op. En zo bestaat er ook een gezonde spanning tussen deze beide spirituele benaderingen. De *spiritualiteit van boven* stelt ons idealen voor ogen die wij kunnen nastreven en die wij ten slotte dienen te vervullen. Van idealen gaat een positieve invloed op mensen uit.

Vooraf voor de jeugd zijn idealen levensnoodzakelijk. Want zonder idealen zouden zij alleen met zichzelf bezig zijn. Zij zouden de mogelijkheden die zij in zich hebben niet kunnen ontplooien. En zij zouden niet in aanraking komen met de kracht die in hen leeft, maar die moet worden opgewekt. Idealen dagen jonge mensen uit boven zichzelf uit te stijgen, zodat zij zichzelf overtreffen, tot zelfoverwinning komen en nieuwe mogelijkheden op het spoor komen. Zonder idealen zouden veel jongeren aan zichzelf voorbij leven. Om te kunnen groeien heb je voorbeelden nodig. Je wordt iemand door iemand voor ogen te hebben. Heiligen kunnen voor jonge mensen dienen als een voorbeeld; er kan een uitdaging en aansporing van uitgaan om aan zichzelf te werken en hun eigenlijke roeping te ontdekken. Maar we kunnen geen kopieën van heiligen worden. Het is niet de bedoeling dat het kijken naar de heiligen ons een slecht geweten geeft, omdat wij niet zo heilig zijn; het moet ons veeleer bemoedigen om niet laatdunkend over onszelf te zijn, om onze persoonlijke roeping te ontdekken en het unieke beeld te erkennen dat God zich van ieder van ons gemaakt heeft.

Onze abt gaf aan onze gemeenschap als motto: „Je

hebt meer mogelijkheden dan je denkt, nog afgezien van de mogelijkheden die God met je voorheeft." De idealen dienen ervoor om de mogelijkheden die God ons schonk, in onszelf te ontdekken. Altijd al is de jeugd in staat geweest zich te laten begeisteren. Daarvoor heeft zij hoge idealen nodig. De begeestering is een kracht die haar in staat stelt boven zichzelf uit te groeien, zich te oefenen in haar bekwaamheden, en deze uit te breiden. Als er geen idealen meer zijn die begeestering wekken, dan wordt de jeugd ziek. Dan heeft zij behoefte aan iets anders om het leven te vullen, dan moeten jonge mensen met geweld iets in elkaar slaan in een poging daaraan te groeien. Als de begeestering van de jeugd wordt misbruikt, zoals dat gebeurde in het Derde Rijk, dan kan dat tot een catastrofe leiden. Daar ligt voor de Kerk een uitdagende mogelijkheid om de idealen van het christendom, zoals die zijn voorgeleefd in de Bijbel, in de grote bijbelse gestalten, en in de heiligen van de kerkgeschiedenis, op geloofwaardige manier aan de jeugd te verkondigen. Het voorleven is belangrijker dan het verkondigen. Als jonge mensen voorbeelden hebben, dan komt de innerlijke chaos in hen tot rust, dan ordenen zich de verschillende krachten om het ideaal, dat op een aansprekende wijze wordt voorgeleefd. Voorbeelden geven aan de jeugd houvast en oriëntering. Zij brengen jonge mensen in contact met hun eigen mogelijkheden, die God in hen heeft gelegd.

Zonder een *spiritualiteit van boven* komen we er dus niet. Zij heeft een positieve functie doordat ze leven in ons wekt. Ze werkt alleen maar verziekend, als de idealen het contact met onze werkelijkheid verliezen. Sommige mensen stellen zich zulke hoge idealen dat ze deze nooit kunnen realiseren. Maar om daarin niet te hoeven berusten, verdringen ze hun eigen werkelijkheid en identificeren zij zich met het ideaal. Zo komt het tot een gespletenheid. Ze worden blind voor de eigen realiteit, bijv. voor de agressie die in hun vroomheid kan

schuilen. De gespletenheid leidt tot een leven op twee niveaus, waartussen elk verband zoek is, en tegelijk tot projectie van de verdrongen hartstochten op anderen. Om het eigen ideaal overeind te houden, verdringen zulke mensen hun schaduwzijde en projecteren deze op anderen, op wie ze schelden en over wie ze zich kwaad maken. De verdringing van wat niet goed is in eigen hart leidt ertoe dat men anderen verkettert, en hen, in naam van God, vaak echt brutaal bejagent.

De *spiritualiteit van boven* staat meestal aan het begin van onze geestelijke weg. Maar ieder komt ooit op een punt dat hij de *spiritualiteit van boven* met die *van beneden* moet verbinden, om haar levend te houden. Anders vervalt hij in gespletenheid en wordt ziek. Hij moet zijn eigen werkelijkheid serieus nemen en zijn idealen daarmee in overeenstemming brengen. Alleen zo komt omvorming tot stand. Wij spreken hierbij liever over Gods *beloften*, dan over bijbelse idealen. In de Bijbel toont God ons waartoe wij in staat zijn als wij ons aan zijn Geest toevertrouwen. De idealen van de Bergrede bijv. zijn zulke bijbelse beloften. Wij kunnen ze alleen maar volbrengen als wij existentieel ervaren hebben dat wij zonen en dochters van God zijn. Dan leiden zij ons tot een vrijheid en ruimte die weldadig voor ons zijn. Maar als wij in de Bergrede toch idealen willen zien, waaraan wij koste wat kost moeten beantwoorden, dan leidt dat tot gespletenheid, omdat wij gewaar worden dat wij ze niet altijd kunnen bereiken. De Bergrede beschrijft ons een levenswijze, die beantwoordt aan de ervaring van verlossing in Jezus Christus. En zo biedt zij ons een goed criterium of wij Gods barmhartigheid in Jezus Christus hebben begrepen of niet.

Een *spiritualiteit van boven* is gevaarlijk wanneer wij gaan denken dat wij God uit eigen kracht kunnen bereiken. Lafrance beschrijft dit „dwaalspoor van de volmaaktheid” als volgt: „De mensen hebben zich de volmaaktheid steeds voorgesteld als een voortdurende groei,

als een min of meer zware weg omhoog, als een resultaat van menselijke inspanningen. Daarom werkt men een bepaalde ascese of gebedstechniek uit en laat het over aan iemands grootmoedigheid om de trappen der volmaaktheid te beklimmen. Als de leerling met zijn geestelijke leidsman spreekt over de onmogelijkheid om dit doel te bereiken, krijgt hij vaak de zin te horen: 'Je hoeft je alleen maar in te spannen.' Op de hoogste trap van de ladder bloeit deze inspanning dan vanzelf open in vrijheid" (Jean Lafrance, *De macht van het gebed*. Vertaald door Jaap Hendrix osb. *Woord en beleving* 10. Tielt 1986, blz. 19). Maar wij kunnen God niet bereiken met onze eigen inspanning. De paradox bestaat erin dat al onze strijd er alleen toe leidt dat wij inzien, dat wij alleen met onze strijd onszelf niet kunnen verbeteren en God niet kunnen bereiken. We kunnen niet van onszelf maken wat wij willen. Op een gegeven moment bereiken wij een grens, waar we slechts kunnen bekennen dat we uit onszelf noodzakelijkerwijs falen en dat alleen Gods genade ons kan omvormen.